

národní
úložiště
šedé
literatury

Literka - září 2008 (Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě)

Památník písemnictví na Moravě
2008

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-135853>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 13.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

8. červenec–30. listopad, výstava Z knihovních sbírek MZK
Výstava u příležitosti 200. výročí MZK se zaměřuje na několik ucele-
ných knižních souborů z fondu největší moravské knihovny.

1.–3. října, konference Moravská historiografie
Konference k problematice a otázkám moravské historiografie v ča-
sovém období od 16. do počátku 20. století s možností časových
přesahů. Konference se uskuteční se spoluprácí s Moravským zem-
ským archivem v Brně a Muzejní a vlastivědnou společností v Brně.

20.–21. září, Dny evropského dědictví
Památník písemnictví na Moravě a Benediktinské opatství Rajhrad
se připojí ke Dnům evropského dědictví ve dnech 20. a 21. září. Na
prohlídku kláštera, expozic Památníku, výstav a historické knihovny
bude v těchto dnech volný vstup.

9. září v 17 hod., vernisáž výstavy Psali dějiny Moravy
Výstava o těch, kteří se snažili zachytit a popsat moravské dějiny. Výstava
bude pro veřejnost otevřena od 10. září do 4. ledna 2009.

Nejbližší akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě

HLEDÁME – revue Salon, Měsíc a Der Monat

Když se vysloví jméno Bohuslava Kiliana, vybaví se především skuteč-
nost, že byl strýcem Bohumila Hrabala. Přitom patřil k nejvýznam-
nějším osobnostem meziválečného Brna. Revue Salon a zvláště Měsíc
a Der Monat, které vydával, byly uznávanými časopisy.

Salon vznikl roku 1922, v době, kdy se v Brně začaly rodit nové
umělecké spolky a časopisy. Měsíčník vydával zpočátku Jan Hamáček
s Ondřejem Sekorou, Bohuslav Kilian převzal vedení Salonu v roce
1923. Oproti prvnímu ročníku došlo Kilianovou zásluhou k výraznější
zlepšení výtvarné stránky časopisu (objevovaly se fotografie z ateliérů
Drtikol, Langhans, Vaněk, Grubnerová, nechyběly přílohy s barevnými
reprodukcemi výtvarných děl). Rozšířila se rovněž literární část revue.
Takto započatý směr Salonu se ale začal měnit již od třetího ročníku.
Bohuslav Kilian musel kvůli finančním problémům spojit své síly s archi-
tektem Josefem Svobodou, vydavatelem revue Elegantní Praha. Časopis
se začal orientovat na dobovou módní produkci, a ztrácel tak charakter
výtvarně-literární revue. V roce 1932 proto Kilian z redakce odešel.

V tomtéž roce založil revue Měsíc. Přitažlivé výtvarné pojetí vycházelo
z tradic avantgardních periodik 20. let a přebíralo zásady konstruktivistické
a funkcionalistické typografie 30. let; navíc se Kilianovi podařilo
získat pro spolupráci s časopisem přední české spisovatele. V létě roku
1933 začala vycházet německá verze Měsíce – Der Monat – která byla
expedována do dvaceti zemí. Obsah české a německé verze přitom ne-
byl zcela totožný, neboť Der Monat byl v první řadě tribunou německých
umělců, kritiků a publicistů s československým občanstvím či emigran-
tů z nacistického Německa. Téměř desetileté vydávání (časopisy zanikly
v roce 1941) české a německé verze časopisu tvoří v dějinách české žur-
nalistiky i v rámci česko-německých vztahů zcela ojedinělý projekt.

Při práci na textu bylo použito článku Miroslava Jeřábka: Bohuslav
Kilian – polozapomenutý vydavatel časopisů, bonviván, milovník živo-
ta a umění... Host 2002, roč. XVIII, č. 8, s. 25–31.

V Památníku písemnictví na Moravě je uloženo 9 čísel časopisu Sa-
lon z let 1929–1931 a jedno číslo časopisu Měsíc z roku 1935. Rádi
bychom naše sbírky zkompletovali, a zpřístupnili tak badatelům úplné
ročníky periodik, která jsou důležitým svědectvím o kulturním životě
prvorepublikového Brna. Pokud byste měli možnost náš archiv doplnit,
budeme velice rádi, když nás kontaktujete.

PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Vydává Muzeum Brněnska,
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
e-mail: pamatnik.rajhrad@quick.cz, www.muzeumbrennska.cz
Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Petra Pichlová.
Autoři textů: Silvie Kresová, Romana Macháčková, Jindra Pavelko-
vá, Petra Pichlová, Lenka Vágnerová, Andrea Vítová, Ivan Zálesák
Vychází desetkrát ročně, číslo 7 ročník 2.

13. 9. 1868
se v Počátkách u Pelhřimova narodil Václav Jebavy, známý pod pseudo-
nymem Otokar Březina. Jako učitel působil v Jinošově u Náměště nad
Oslavou (kde se seznámil s Annou Pammovou) a v Nové Říši na Mora-
vě. Věnoval se studiu jazyků, literatury, filozofických spisů a vlastní literární
tvorbě. Jeho první básnické pokusy vznikly ještě v Počátkách (sbírka Oha-
sy duše, ovlivněná Vítězslavem Hájkem). Vlastní Březinovo dílo ale začíná
podle básnickova vyjádření až básněmi knihy Tajemné dálky. Významnou
částí jeho tvorby jsou rovněž filozofické eseje Hudba pramenů.

9. 9. 1553
v Kroměříži zemřel Jan Dubravus. Působil v okruhu humanistů kolem
olomouckého biskupa S. Thurza. Po Thurzově smrti byl roku 1541 zvolen
olomouckým biskupem a přesídlil na kroměřížský zámek. Místní církev-
ních povinností se však více věnoval diplomacii a literatuře. Latinský volně
přebásnil Novou radu Smíla Flašky v díle Theoriobulia... (1520). Dílo určilo
jako poučení králi Ludvíku Jagellonskému ve věcech vlády. Jeho nejzná-
mějším dílem se staly latinsky psané Dějiny království českého (1552).
Dílo, ač v datech nespolehlivé, bylo ve své době hojně čteno.

Některá (nejen) literární výročí
měsíce září 2008

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

LITERKA

září 2008

*Ještě v době gymnaziálních studií jsem recitovala při předávání maturitních vysvěd-
čení Píseň Jaroslava Seiferta. Kdo by neznal verše „Bílým sátkem mává, / kdo se
loučí, / každého dne se něco končí, / něco překrásného se končí“ a „setřít si slzy /
a usměj se uplakanýma očima, / každého dne se něco počíná, / něco překrásného
se počíná“. I když jsem se tehdy soustředila spíše na svoji trému než na Seifertovy
verše, přeče jen se mi vryly do paměti. Možná to bude znít pateticky, ale téměř
vždy, když se ocitnu na přelomu dvou období, vzpomenu si na ono slavnostní ma-
turitní odpoledne a Seifertovu báseň. Malým přelomem pro mne bývá i přechod
z ospalého léta do podzimu
plného práce.*

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Zářijová literární výročí
- » Maketa Codexu gigas v Památníku
- » Netušené souvislosti
- » Psali dějiny Moravy
- » 3 otázky pro Kateřinu Smutnou
- » Revue Salon, Měsíc a Der Monat

*Nabitý podzimní pro-
gram Památníku začíná
letos mimořádně brzy. Již
v druhém zářijovém týdnu
totiž otevřeme výstavu s ná-
zvem Psali dějiny Moravy
/ Moravská historiogra-
fie. Na stejné téma se
začátkem října uskuteční
i konference. Poměřovat tisíciletou historii Moravy s nepatrně krátkým životem
Památníku písemnictví by jistě působilo kuriózně, ale nemohu si odpustit ještě
jednu „historickou“ vsuvku. V letošním září vcházíme do druhého roku života
Literky. Je síce neviditelnou jehlou v kupce sena, ale přeče jen je to něco pěkného,
co se na počátku tohoto pracovního podzimu počíná.*

Petra Pichlová

Otokar Březina: Podzimní večer

*Do vzduchu prohrátého hltavě se ssaje
šedivý přívál soumraku a z ohně šlehá
krvavý reflex pokojem. V mé duši taje
stlumená hudba snův a zádumčivá něha.*

Verše měsíce
Z á ř í

Ve dnech 23. 7.–10. 8. byla v Památníku písemnictví na Moravě vystavena maketa slavného Codexu gigas neboli Dáblovy bible. V těch dnech zavítal do Památníku rekordní počet návštěvníků, a tak největší díl práce spočíval na bedrech našich průvodců. Jak vypadaly tyto rušné dny, se proto dozvíme právě z jejich úst.

Ivan Zálešák: Zástupy návštěvníků proudily do Památníku takřka nepřetržitě od chvíle, kdy jsme s velkou námahou přinesli pětasedmdesátikilovou knihu do kapitulní kaple rajhradského kláštera. Ani horké letní počasí, jindy nepřítel vysoké návštěvnosti, neodradilo od prohlídky největší knihy středověkého světa.

Lenka Vágnerová: O jedinečnosti, spleť minulosti a putování této knihy již bylo řečeno mnohé. Proto se i výstava její makety těšila obrovským zájmu veřejnosti. Největším lákadlem byl tajemný vznik knihy obestřený záhadami. Našli se dokonce tací, kteří si pleť Dáblovu bibli s bibli Satanskou, ale těch byla našťásti menšina.

Silvie Kresová: Skutečnost, že v době vystavování makety Codexu gigas padaly rekordy v počtu návštěvníků mě osobně mile překvapila. Podle mého názoru totiž svědčí také o kulturním povědomí našeho národa, který se rád hlásí ke svému historickému odkazu.

Romana Macháčková: My průvodci jsme měli radost i z toho, že si většina návštěvníků nenechala ujít kromě vystavovaného exponátu také prohlídku ostatních expozic Památníku. Ti, kteří k nám zavítali poprvé, byli překvapeni množstvím materiálu k prostudování a odcházeli se slovy, že příště si na Památník musí vyhradit více času.

Moravská historiografie se vrací do rajhradských zdí

Benediktinský klášter v Rajhradě proslul ve své bohaté historii také vědeckou činností řádových bratří. Mezi nejrůznějšími obory vynikala nad jiné historiografie. Především 18. a 19. století jsou zaplněna jmény benediktinů, kteří se věnovali po téměř celý svůj život sepisování historie vlastního kláštera, dalších řeholních domů u nás a obecným dějinám vůbec. Není proto divu, že se pracovníci Památníku písemnictví na Moravě rozhodli připravit v letošním roce výstavu věnovanou právě moravským historiografům. Výstava je tak připomenutím třistaletého výročí narození jednoho ze zakladatelů moderní historiografické práce u nás, rajhradského probošta Bonaventury Pitra. Pitr jako jeden z prvních aplikoval na vědeckou historickou práci postupy francouzských maurínů, se kterými se seznámil prostřednictvím německého benediktina Magnoalda Ziegelbauera, jehož životní pouť se zakončila právě v rajhradském klášteře.

Mešní pohár, který si nechal ze svých významných zhotovit Beda Dudík.

Výstava s prostým názvem „Psali dějiny Moravy“ si klade za cíl seznámit návštěvníky s vývojem historiografického řemesla od prací 16. století až k dílům z přelomu 19. a 20. století, která nazýváme „vědeckými“. Vedle vlastních písemností zhlédnou návštěvníci též osobní doklady, fotografie a také soukromé předměty, z nichž bude jistě nejzajímavější mešní pohár a patera, které si nechal ze svých významných zhotovit moravský zemský historiograf a člen rajhradského benediktinského kláštera Beda Dudík. Tyto dva předměty spatří veřejnost vůbec poprvé od doby jejich vzniku.

Ani rozsáhlé chodby rajhradského kláštera však nedávají autorům výstavy možnost seznámit návštěvníky se všemi dějepisci výše uvedeného období. Mnoho těch, kteří se nedostanou na výstavní panely, bude představeno v referátech na odborné konferenci věnované jak jinak než moravským historiografům. Ta proběhne na začátku října v kapitulní kapli benediktinského kláštera v Rajhradě a zazní na ní dvacet pět odborných příspěvků, které přednesou současní historici a historiografové.

Vernisáž výstavy „Psali dějiny Moravy“ se uskuteční v úterý dne 9. září 2008 v 17 hod. Pro veřejnost bude výstava otevřena od 10. září do 4. ledna 2009.

Na dovolenou do Slovinska jsem původně odjízďela s tím, že navštívím spoustu místních muzeí a o své dojmy se na těchto řádcích podělím. Vrátila jsem se ale s otázkou kolem národního slovinského básníka France Prešerena. Před cestou jsem jeho jméno zachytila jen letmo při listování průvodcem, během týdenního pobytu ve Slovinsku jsem na něj narážela doslova na každém kroku. V Lublani má Prešeren své náměsítko a sochu v nadživotní velikosti, která jej zachycuje společně s jeho Múzou. Po všech těchto setkáních jsem vůči němu prostě nemohla zůstat lhostejná.

Prešerenovy básně jsem si vypůjčila v českém výboru Můj sen šel po hladině, ale víc než jeho poezie mě zatím překvapily netušené souvislosti s českým literárním prostředím. Paradoxně Prešerena pro Slovinci „objevil“ F. L. Čelakovský a jako první přeložil některé jeho verše do češtiny. Doma není nikdo prorokem, a tak byl France Prešeren ve své básnické tvorbě ve Slovinsku podobně osamocený jako u nás K. H. Mácha, s nímž se setkal v Lublani při cestě do Itálie.

Slovinská krajina mi připadala důvěrně známá, přestože jsem tam před tím nikdy nebyla. France Prešeren mi zdůvěrněl až v okamžiku, kdy jsem si jej mohla stáhnout do sítě české literární historie a říct si: „Vždyť on se znal s Máchou a s Čelakovským si dopisoval... Jak jsem o něm mohla nevědět?“

Mgr. Andrea Vítová svůj odborný zájem obrací ke starší české literatuře, a tak byla pravou rukou zvláště při přípravě druhé části stálé expozice Památníku písemnictví.

3 otázky pro PhDr. Kateřinu Smutnou ředitelku Moravského zemského archivu

Patříte k spoluorganizátorům konference Moravská historiografie, která se uskuteční ve dnech 1.–3. října 2008 v prostorech Památníku písemnictví na Moravě. Mnozí čtenáři Literky by Vám mohli položit jednoduchou otázku – čím se vlastně zabývá moravská historiografie?

Pokud tuto otázku omezím na okruhy témat, kterým se věnují naši badatelé, pak je to na Moravě stále frekventovaný místopis a vlastivěda. Samozřejmě nesmím opomenout stále rostoucí počet zájemců o genealogii, ale studují se archiválie k obecné problematice politických, hospodářských a církevních dějin Moravy.

Jakou úlohu hraje Moravský zemský archiv a práce archivářů ve zkoumání dějin Moravy?

Máme dluh vůči veřejnosti, který vyplynul z našeho dřívějšího prostorového zabezpečení a obecně z nedostatku financí. Prioritou archivů je shromažďovat a zpřístupňovat archivní prameny. Dříve jsme například neměli možnost vystavovat své archiválie a seznámit tímto způsobem veřejnost s obsahem práce archivů a archivářů – to se v příštích letech změní, protože již máme vlastní výstavní síň, kde můžeme vystavovat i originály archiválií k nejrůznějším tematickým okruhům. Největší prioritou se samozřejmě stává digitalizace archiválií a zpřístupňování digitálních kopií na webu.

Programem posledního dne konference (3. října 2008) je návštěva nové budovy Moravského zemského archivu. Jak byste představila jeho současnou tvář?

Díky nové budově máme technické možnosti (digitální sklad, digitální skener), o jakých se nám dříve ani nesnilo, máme badatelnou vybavenou IT technikou a máme výstavní a přednáškové prostory – jsme vybaveni a samozřejmě připraveni na práci na úrovni 21. století. Jen nás nesmí ubývat a musí nám fandit náš zřizovatel.

Konference Moravská historiografie se uskuteční ve dnech 1.–3. října 2008 v prostorech Památníku písemnictví na Moravě. Bližší informace a program konference naleznete na stránkách www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm, informace vám můžeme sdělit rovněž na telefonním čísle 547 229 099.